

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

[૨૦૦૨] સપ્લી. ૫ એસ.સી.આર. ૧૬૬

ડૉ. (શ્રીમતી) રેણુકા દાતલા અને અન્ય

વિરુદ્ધ

ઈન્ડમ ટેક્સ કમિશનર, કર્ણાટક અને અન્ય

(સિવિલ અપીલ નં. ૪૭૩૧/૨૦૦૦)

ડિસેમ્બર ૧૭, ૨૦૦૨

[૩મા પાલ અને બી. એન. શ્રીકૃષ્ણ, ન્યાયમૂર્તિઓ]

ફાઈનાન્સ એક્ટ, ૧૯૯૮ – કર વિવાદ સમાધાન યોજના, ૧૯૯૮ –
કલમો ૮૭(એમ)(૧), ૮૮ અને ૯૫(૧)(સી) – યોજના – પ્રયોજ્યતા –
આકારણી વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩ ના સંબંધમાં મૂળ આકારણી – એપેલેટ હુકમને
અમલી બનાવવા માટે ત્યારબાદ તેમાં કરવામાં આવેલા સુધારા – કરદાતાઓ
દ્વારા માંગણી પૂરી કરવામાં આવી નથી – કલમ ૮૮ હેઠળ ડિક્લેરેશન દાખલ
કરવામાં આવ્યું – નિયુક્ત સત્તાધિકારી અને અપીલમાં હાઈકોર્ટ દ્વારા ડિક્લેરેશન

નકારવામાં આવ્યું – ઠેરવ્યું, આ યોજના આવા કરદાતાઓને પણ લાગુ પડે છે – કેસની હકીકતોમાં એવું કહી શકાય નહીં કે કર બાકીના સંબંધમાં કોઈ અપીલ પેન્ડિંગ નહોતી – આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ – કલમો ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી.

આકારણી વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩ ના સંદર્ભમાં તારીખ ૩૧.૩.૧૯૯૫ ના આકારણી હુકમ દ્વારા અપીલકર્તાના આવકવેરાની આકારણી કરવામાં આવી હતી. કરદાતા-અપીલકર્તાએ આકારણી હુકમમાં કરાયેલા ઉમેરાઓ સામે વાંધો ઉઠાવતી અપીલ કમિશનર (અપીલ્સ) સમક્ષ દાખલ કરી હતી. અપીલકર્તાએ આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ ની કલમો ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી હેઠળ વ્યાજ લાદવાને પણ પડકાર્યો હતો. કમિશનર (અપીલ્સ) એ કેટલાક ઉમેરાઓની પુષ્ટિ કરી અને આકારણી સત્તાધિકારી દ્વારા પુનઃનિર્ધારણ અને સુધારા માટે કેટલાક ઉમેરાઓ રદ કર્યા. વ્યાજ લાદવા સામેનો તેણીનો પડકાર અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો. અપીલકર્તાએ કમિશનર (અપીલ્સ) ના હુકમ સામે આવકવેરા એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી હતી.

કમિશનર (અપીલ્સ) ના હુકમને અનુસરીને, આકારણી અધિકારીએ તારીખ ૧૭.૧૧.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા તારીખ ૩૧.૩.૧૯૯૫ ના આકારણી હુકમમાં સુધારો કર્યો અને કમિશનર (અપીલ્સ) દ્વારા રદ કરવામાં આવેલા ઉમેરાઓ બાદ કર્યા. ત્યારબાદ વ્યાજ લાદવાનું પણ રદ કરવામાં આવ્યું હતું. અપીલકર્તાએ તારીખ ૧૭.૧૧.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા ગણતરી કરાયેલી અને

ત્યારબાદના હુકમ દ્વારા સુધારેલી રકમ તારીખ ૩૧.૩.૧૯૯૮ પહેલાં ચૂકવી દીધી હતી. જ્યાં સુધી આકારણી અધિકારી દ્વારા પુનઃનિર્ધારણ માટે રદ કરાયેલા ઉમેરાઓનો સંબંધ હતો, ત્યાં સુધી અપીલકર્તાએ વિભાગ દ્વારા કરવામાં આવેલી ગણતરી સ્વીકારી લીધી હતી. આકારણી અધિકારીએ આ સ્વીકૃતિ નોંધી અને તારીખ ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ ના હુકમ દ્વારા અપીલકર્તાઓની કુલ આવકની પુનઃગણતરી કરી. જો કે, આકારણી અધિકારીએ આવકવેરા અધિનિયમની કલમો ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી હેઠળ વ્યાજ લાદ્યું. આકારણી અધિકારી દ્વારા કરવામાં આવેલી માંગણી અપીલકર્તાઓ દ્વારા પૂર્ણ કરવામાં આવી નહોતી.

અપીલકર્તાએ આકારણી વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩ ના સંદર્ભમાં ફાઈનાન્સ એક્ટ, ૧૯૯૮ ની કલમ ૮૮ હેઠળ ડિક્લેરેશન દાખલ કર્યું. કર વિવાદ સમાધાન યોજના, ૧૯૯૮ હેઠળના નિયુક્ત સત્તાધિકારીએ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલ ડિક્લેરેશન એ આધારે નકારી કાઢ્યું કે કરદાતા યોજનાનો લાભ મેળવી શકતા નથી કારણ કે તારીખ ૩૧.૩.૧૯૯૮ ના રોજ કોઈ બાકી રકમ નહોતી; પેન્ડિંગ હોવાનું કહેવાતી અપીલ વ્યાજ લાદવા અંગે હતી જે માફ કરવામાં આવી હતી અને તેથી કોઈ વિવાદ નહોતો; અને જે બાકી રકમનું સમાધાન માંગવામાં આવ્યું હતું તે તારીખ ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ ના રોજ કરાયેલી વર્તમાન માંગણી સાથે સંબંધિત હતી જે અગાઉની બાકી માંગણી કરતાં સંપૂર્ણપણે અલગ હતી.

અપીલકર્તાએ સક્ષમ સત્તાધિકારીના હુકમ સામે હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ અરજી દાખલ કરી અને સક્ષમ સત્તાધિકારી દ્વારા આપવામાં આવેલા કારણોને માન્ય

રાખીને તે ફગાવી દેવામાં આવી. તેથી કરદાતાઓ દ્વારા પ્રસ્તુત અપીલો કરવામાં આવી છે.

અપીલો મંજૂર કરતાં, કોર્ટે

ઠેરવ્યું: ૧. હાઇકોર્ટનો હુકમ રદ કરવામાં આવે છે કારણ કે અપીલકર્તાઓનો કેસ ફાઇનાન્સ એક્ટ, ૧૯૯૮ ના પ્રકરણ ૪ હેઠળ વિચારણા માટેના માપદંડોને ઔપચારિક રીતે પૂર્ણ કરતો હતો. [૧૭૪-ઈ]

૨. કોઈ વ્યક્તિ આ યોજનાનો લાભ મેળવી શકે છે, જો (૧) તારીખ ૩૧.૩.૧૯૯૮ ના રોજ અથવા તે પહેલાં કર વગેરેની રકમનું નિર્ધારણ થયું હોય; અને (૨) એપેલેટ હુકમને અમલી બનાવવાના પરિણામે નિર્ધારણમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હોય; અને (૩) તારીખ ૧.૯.૧૯૯૮ અને ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ વચ્ચે નિયુક્ત સત્તાધિકારી સમક્ષ નિર્ધારિત નમૂનામાં ડિક્લેરેશન દાખલ કરવામાં આવ્યું હોય અને (૪) ડિક્લેરેશનની તારીખે સુધારેલી માંગણીની રકમ વણચૂકવાયેલ રહી હોય; અને (૫) ડિક્લેરેશન દાખલ કરવાની તારીખે સત્તાવાળાઓ અથવા કોર્ટ સમક્ષ બાબતો (૧), (૨) અને (૪) ના સંદર્ભમાં અપીલ અથવા સંદર્ભ અથવા રિટ અરજી પેઝિંગ હોય. [૧૭૪-જી-એચ; ૧૭૧-એ-બી]

૩. કમિશનર (અપીલ્સ) તેમજ હાઇકોર્ટ બંનેએ ફાઇનાન્સ એક્ટની કલમ ૮૭(એમ) હેઠળની વ્યાખ્યા સિવાય 'કર બાકી' વાક્યપ્રયોગના અર્થઘટન પર

આગળ વધ્યા છે. આ કેસમાં, તારીખ ૩૧.૩.૧૯૯૮ પહેલાં મૂળ આકારણી હુકમ દ્વારા કરપાત્ર રકમનું નિર્ધારણ થયું હતું. કમિશનર (અપીલ્સ) ના હુકમને અનુસરીને તારીખ ૧૭.૧૧.૧૯૯૭ અને ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ ના હુકમો દ્વારા આ નિર્ધારણમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ નું નિર્ધારણ એ કર વિવાદ સમાધાન યોજના, ૧૯૯૮ ના હેતુઓ માટે નવી આકારણી નહોતી પરંતુ મૂળ 'નિર્ધારણ' નો સુધારો હતો. સુધારેલી માંગણી સ્વીકૃતિના પરિણામે છે કે અન્યથા તે કલમ ૮૭(એમ) ના હેતુઓ માટે સુસંગત વિચારણા નથી. આ કલમ પોતે યોજનાના હેતુઓ માટે સ્વીકૃત માંગણી અને અન્ય કોઈપણ માંગણી વચ્ચે આવો કોઈ ભેદ પાડતી નથી. [૧૭૦-જી; ૧૭૩-એફ-જી]

૪. જો કે, ફાઈનાન્સ એક્ટની કલમ ૮૭(એમ) હેઠળની તમામ "કર બાકી" યોજનાના લાભ માટે હકદાર નથી. જો કર બાકીના સંબંધમાં કોઈ અપીલ વગેરે પેન્ડિંગ ન હોય, તો કલમ ૯૫(૧)(સી) હેઠળ યોજનાનો લાભ ઉપલબ્ધ નથી. જો કોઈ અપીલ વગેરે પેન્ડિંગ હોય, તો અપીલના સંભવિત પરિણામ પર સવાલ ઉઠાવવાનું કામ નિયુક્ત સત્તાધિકારીનું નથી, કે ન તો હાઈકોર્ટ માટે એવું ઠેરવવાનું છે કે અપીલ "બનાવટી", "બિનઅસરકારક" અથવા "નિર્થક" હતી જેમ કે તેણે ઠેરવ્યું છે. તારીખ ૩૧મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૮ ના રોજ ઊભી કરાયેલી સમગ્ર માંગણી માટે અપીલકર્તા દ્વારા સંમતિ આપવામાં આવી હતી તેવું ઠેરવવામાં હાઈકોર્ટે ભૂલ કરી હતી. ૩૧મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૮ ના રોજ માંગણીની ગણતરી કરતી વખતે આકારણી અધિકારીએ માત્ર તે જ બાબતોનો સમાવેશ કર્યો નહોતો કે જે કમિશનર (અપીલ્સ) દ્વારા પુનઃનિર્ધારણ માટે મોકલવામાં આવી

હતી, અને જે અપીલકર્તા દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી હતી, પરંતુ તે બાબતોનો પણ સમાવેશ કર્યો હતો જે કમિશનર (અપીલ્સ) દ્વારા પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી જે સ્વીકારવામાં આવી નહોતી અને ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલનો વિષય હતી. આમ આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ ની કલમો ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી હેઠળ વ્યાજ લાદવાનો પ્રશ્ન અને અમુક બાબતોના સંદર્ભમાં નિર્ધારણ હાઈકોર્ટના મતે પણ અપીલનો વિષય હતો. તેથી કેસની હકીકતોમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે કલમ ૮૫(૧)(સી) ના અર્થમાં તે બાબતોને લગતી કર બાકીના સંબંધમાં કોઈ અપીલ પેન્ડિંગ નહોતી. [૧૭૪-બી-ડી]

સિવિલ અપીલીય અધિકારક્ષેત્ર: સિવિલ અપીલ નં. ૪૭૩૧/૨૦૦૦.

ડબલ્યુ.પી. નં. ૧૪૧૯૫/૧૯૯૯ માં આંધ્રપ્રદેશ હાઈકોર્ટના તારીખ ૨૦.૮.૧૯૯૯ ના ચુકાદા અને હુકમમાંથી.

સાથે

સિવિલ અપીલ નં. ૪૭૩૨ અને ૪૭૩૩/૨૦૦૦.

એમ. એલ. વર્મા, મુકેશ કે. ગિરી અને એસ. મધુ સુધન બાબુ, અપીલકર્તાઓ વતી.

આર. પી. ભટ્ટ, મેસર્સ પી. એસ. નરસિમ્હા, અનંગ ભટ્ટાચાર્ય, પી. શ્રીધર, સુશ્રી આશા જી. નાયર અને બી. વી. બી. દાસ, સામાવાળાઓ વતી.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ રૂમા પાલ દ્વારા આપવામાં આવેલ.

ન્યાયમૂર્તિ રૂમા પાલ. આ ત્રણ અપીલોમાં અપીલકર્તાઓની ફરિયાદ સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા પસાર કરવામાં આવેલા તે હુકમમાંથી ઉદ્ભવે છે જેના દ્વારા અપીલકર્તાઓએ "કર વિવાદ સમાધાન યોજના, ૧૯૯૮" (સંક્ષિપ્તમાં "યોજના" તરીકે ઉલ્લેખિત) હેઠળ દાખલ કરેલા ડિક્લેરેશનો નકારી કાઢવામાં આવ્યા હતા.

આ યોજના ફાઈનાન્સ (નં. ૨) એક્ટ, ૧૯૯૮ (હવે પછી અધિનિયમ તરીકે ઉલ્લેખિત) ના પ્રકરણ ૪ દ્વારા રજૂ કરવામાં આવી હતી અને તેમાં સમાવિષ્ટ છે. તે તારીખ ૧લી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૮ થી ૩૧મી જાન્યુઆરી, ૧૯૯૯ વચ્ચે અમલમાં હતી. સંક્ષિપ્તમાં કહીએ તો, આ યોજના અધિનિયમની કલમ ૮૭(એમ) માં વ્યાખ્યાયિત કર્યા મુજબ "કર બાકી" ના સમાધાનની પરવાનગી આપે છે. વ્યાખ્યાનો સંબંધિત અંશ નીચે મુજબ વંચાય છે:

"કર બાકી" એટલે, –

(૧) પ્રત્યક્ષ કર કાયદાના સંબંધમાં, કોઈ આકારણી વર્ષના સંદર્ભમાં તે કાયદા હેઠળ તારીખ ૩૧મી માર્ચ, ૧૯૯૮ ના રોજ અથવા તે પહેલાં નિર્ધારિત કરાયેલ કર, દંડ અથવા વ્યાજની રકમ જે એપેલેટ હુકમને અમલી બનાવવાના પરિણામે સુધારેલ હોય પરંતુ ડિક્લેરેશનની તારીખે વણચૂકવાયેલ રહેલ હોય;"

અમે તે તારીખો પર ભાર મૂક્યો છે જે આ કેસ સાથે સુસંગત છે, એટલે કે, (એ) ૩૧.૩.૯૮ અને (બી) ડિક્લેરેશનની તારીખ. બીજા શબ્દોમાં કહીએ તો,

માત્ર તે જ કર બાકી કે જે ૩૧.૩.૯૮ પહેલાં નિર્ધારિત કરવામાં આવી હતી અને જે ડિક્લેરેશનની તારીખે વણચૂકવાયેલ રહી હતી તે યોજના હેઠળ સમાધાન માટે પાત્ર બનશે. તેથી કલમ ૮૭(એમ)(૧) હેઠળનું નિર્ધારણ એ વ્યાખ્યા મુજબ તે છે કે જેમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો અને સુધારો પોતે નહીં. એ નોંધવું જરૂરી છે કે કલમ ૮૭(એમ) હેઠળ ૩૧.૩.૧૯૯૮ ના રોજ અથવા તે પહેલાં સુધારો પૂર્ણ થઈ ગયો હોવાની કોઈ જરૂરિયાત નથી. સુધારો પણ ૩૧મી માર્ચ, ૧૯૯૮ સુધીમાં પૂર્ણ થઈ જવો જોઈએ તેવું માનવું, અપીલકર્તાઓના વિદ્વાન વકીલ દ્વારા યોગ્ય રીતે રજૂઆત કરવામાં આવી છે તેમ, એવો અર્થ કરશે કે ૩૧મી માર્ચ, ૧૯૯૮ ના રોજ થયેલા નિર્ધારણના સંબંધમાં, એપેલેટ હુકમ અને પરિણામી સુધારો તમામ એક જ તારીખે પૂર્ણ કરવા પડશે. કલમ ૮૭(એમ) ની ભાષા જોતાં તે વ્યવહારિક રીતે અશક્ય હશે અને સ્પષ્ટપણે તેનો આવો ઈરાદો હોઈ શકે નહીં.

અન્ય કલમો જે સુસંગત છે તે કલમો ૮૮, ૮૯ અને ૯૫ છે. કલમ ૮૮ જ્યાં સુધી સુસંગત છે ત્યાં સુધી નીચે મુજબ જોગવાઈ કરે છે:

“૮૮- ચૂકવવાપાત્ર કરનું સમાધાન. આ યોજનાની જોગવાઈઓને આધીન, જ્યાં કોઈ વ્યક્તિ કર બાકીના સંબંધમાં ૧લી સપ્ટેમ્બર, ૧૯૯૮ ના રોજ અથવા તે પછી પરંતુ ૩૧મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૮ ના રોજ અથવા તે પહેલાં કલમ ૮૯ ની જોગવાઈઓ અનુસાર નિયુક્ત સત્તાધિકારીને ડિક્લેરેશન કરે છે, ત્યારે, કોઈપણ પ્રત્યક્ષ કર કાયદા અથવા પરોક્ષ કર

કાયદા અથવા તે સમયે અમલમાં રહેલા અન્ય કોઈપણ કાયદાની જોગવાઈમાં ગમે તે સમાવિષ્ટ હોય તેમ છતાં, ડિક્લેરન્ટ દ્વારા આ યોજના હેઠળ ચૂકવવાપાત્ર રકમ નીચે નિર્દિષ્ટ કરેલા દરો અનુસાર નક્કી કરવામાં આવશે.”

કલમ ૮૯ એવી જોગવાઈ કરે છે કે:

“૮૯- ડિક્લેરેશનમાં પૂરી પાડવાની વિગતો. – કલમ ૮૮ હેઠળનું ડિક્લેરેશન નિયુક્ત સત્તાધિકારી સમક્ષ કરવામાં આવશે અને તે નિર્ધારિત કરવામાં આવે તેવા નમૂનામાં રહેશે અને નિર્ધારિત કરવામાં આવે તે રીતે તેની ચકાસણી કરવામાં આવશે.”

આ યોજનાની કલમ ૯૫ યોજનાના લાભમાંથી અમુક કર બાકીને બાકાત રાખે છે. આ કેસમાં આપણે યોજનાના કાર્યક્ષેત્રમાંથી ચોક્કસ બાકાત સાથે સંબંધિત છીએ જે અધિનિયમની કલમ ૯૫(૧)(સી) માં સમાવિષ્ટ છે. તે નીચે મુજબ વંચાય છે.

“૯૫. અમુક કિસ્સાઓમાં યોજના લાગુ ન થવી:- આ યોજનાની જોગવાઈઓ લાગુ પડશે નહીં

(૧)	કોઈપણ પ્રત્યક્ષ કર કાયદા હેઠળ કર બાકીના સંબંધમાં,
(એ)	...
(બી)	...

(સી) એવા કેસને કે જ્યાં ડિકલેરેશન દાખલ કરવાની તારીખે કોઈપણ એપેલેટ ઓથોરિટી અથવા હાઈકોર્ટ અથવા સુપ્રીમ કોર્ટ સમક્ષ કોઈ અપીલ અથવા સંદર્ભ અથવા રિટ અરજી દાખલ કરાયેલ અને પેઝિંગ ન હોય અથવા ડિકલેરેશન દાખલ કરવાની તારીખે કમિશનર સમક્ષ રિવિઝન માટે કોઈ અરજી પેઝિંગ ન હોય;”

ઉપર ભાર મૂક્યા મુજબ બેવડા નકારાત્મકનો ઉપયોગ, હકારાત્મક રીતે જણાવતાં એવો અર્થ થાય છે કે યોજનાનો લાભ માત્ર ત્યારે જ ઉપલબ્ધ થશે જ્યારે કર બાકીના સંબંધમાં અપીલ, સંદર્ભ વગેરે પેઝિંગ હોય.

આ જોગવાઈઓના વિશ્લેષણ પરથી, એ સ્પષ્ટ થાય છે કે કોઈ વ્યક્તિ આ યોજનાનો લાભ મેળવી શકે છે, જો

(૧) તારીખ ૩૧.૩.૧૯૯૮ ના રોજ અથવા તે પહેલાં કર વગેરેની રકમનું નિર્ધારણ થયું હોય; (કલમ ૮૭(એમ)(૧)) અને

(૨) એપેલેટ હુકમને અમલી બનાવવાના પરિણામે નિર્ધારણમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હોય; (તે જ) અને

(૩) તારીખ ૧.૯.૧૯૯૮ અને ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ વચ્ચે નિયુક્ત સત્તાધિકારી સમક્ષ નિર્ધારિત નમૂનામાં ડિકલેરેશન દાખલ કરવામાં આવ્યું હોય (કલમો ૮૮, ૮૯) અને

(૪) ડિકલેરેશનની તારીખે સુધારેલી માંગણીની રકમ વણચૂકવાયેલ રહી

હોય; (કલમ ૮૭(એમ)(૧)) અને

(૫) ડિક્લેરેશન દાખલ કરવાની તારીખે બાબતો (૧), (૨) અને (૪) ના સંબંધમાં સત્તાવાળાઓ અથવા કોર્ટ સમક્ષ કોઈ અપીલ અથવા સંદર્ભ અથવા રિટ અરજી પેઢિંગ હોય; (કલમ ૮૫(૧)(સી))

યોજનાની સમાન જોગવાઈઓના અર્થઘટન પર સમાન આધારો પર સામાવાળા નં. ૧ દ્વારા અપીલકર્તાઓના ડિક્લેરેશનો નકારી કાઢવામાં આવ્યા હોવાથી, ઉપસ્થિત કરાયેલા મુદ્દાઓના નિરાકરણ માટે સિવિલ અપીલ નં. ૪૭૩૧/૨૦૦૦ (ડૉ. (શ્રીમતી) રેણુકા દાતલા વિરુદ્ધ ઇન્કમ ટેક્સ કમિશનર, કર્ણાટક (સેન્ટ્રલ) અને અન્ય) ને લગતી હકીકતો ધ્યાનમાં લેવી પૂરતી છે.

આ અપીલમાં આકારણી વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩ છે. તારીખ ૩૧.૩.૧૯૯૫ ના હુકમ દ્વારા આસિસ્ટન્ટ કમિશનર દ્વારા આવકવેરા અધિનિયમ, ૧૯૬૧ ની કલમ ૧૪૩(૩) હેઠળ અપીલકર્તાની કર આકારણી કરવામાં આવી હતી. વ્યાજ સહિત નિર્ધારિત કુલ કર રૂ. ૪૪,૫૦,૫૬૮ હતો. અગાઉ ચૂકવાયેલા કરના એડજસ્ટમેન્ટ પછી રૂ. ૪૦,૭૪,૮૨૦ ચૂકવવાપાત્ર રહ્યા હતા. અપીલકર્તાએ આકારણી હુકમમાં નીચે મુજબના ઉમેરાઓ સામે વાંધો ઉઠાવતી અપીલ કમિશનર (અપીલ) (જેને 'સીઆઈટી(એ)' તરીકે ઉલ્લેખિત છે) સમક્ષ દાખલ કરી હતી:

(૧) રિટર્નમાં દર્શાવેલ રૂ. ૧,૮૫,૨૫૦ ની સામે મેસર્સ રાજુ ઇન્વેસ્ટમેન્ટમાંથી નફાનો હિસ્સો રૂ. ૬,૮૫,૬૬૮ ગણવામાં આવ્યો.

(૨) ઝવેરાતની ખરીદીમાં વણસમજાવેલ રોકાણ રૂ. ૨૩,૦૭,૮૦૯

(૩) ઝવેરાતમાં જડેલા હીરા સિવાયના પત્થરોનું મૂલ્ય રૂ. ૧,૦૯,૪૧૯

(૪) લોકરમાંથી મળેલી વણસમજાવેલ રોકડ રકમ: રૂ. ૨,૫૦,૦૦૦

(૫) રિટર્નમાં ન દર્શાવેલ ડિબેન્ચર્સ પરનું વ્યાજ રૂ. ૩,૬૯૦

(૬) બોમ્બેથી મળેલી વણસમજાવેલ રકમ: રૂ. ૪૫,૦૦૦

(૭) ડુફાર ઇન્ટરફ્રાન લિ. ના ૮૦૦૦ શેર્સની ખરીદીમાં વણસમજાવેલ રોકાણ રૂ. ૮૦,૦૦૦

(૮) મેસર્સ ટેકનો ફાર્મા પ્રાઇવેટ લિમિટેડના શેર્સની ખરીદીમાં વણસમજાવેલ રોકાણ રૂ. ૧,૨૫,૦૦૦

(૯) મેસર્સ વી. આર. ટ્રાન્સપોર્ટ્સમાં શેર્સની ખરીદીમાં વણસમજાવેલ રોકાણ રૂ. ૨૪,૦૦૦.

અપીલકર્તાએ કલમો ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી હેઠળ વ્યાજ લાદવાને પણ પડકાર્યો હતો.

તેમના તારીખ ૩૦.૯.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા, સીઆઇટી(એ) એ બાબતો (૩), (૪), (૫) અને (૮) ના સંદર્ભમાં ઉમેરાઓની પુષ્ટિ કરીને, બાબતો (૨), (૬), (૮) અને (૯) ના સંદર્ભમાં ઉમેરાઓ રદ કરીને અને બાબત (૧) હેઠળની રકમના પુનઃનિર્ધારણ અને સુધારા માટે આ બાબત આકારણી

અધિકારીને પરત મોકલીને અપીલ અંશતઃ મંજૂર કરી હતી. વ્યાજ લાદવા સામેનો અપીલકર્તાનો પડકાર અસ્વીકાર કરવામાં આવ્યો હતો.

અપીલકર્તાએ આવકવેરા એપેલેટ ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલ દાખલ કરી જેમાં અપીલકર્તાએ સીઆઈટી(એ) ના નિર્ણયને બાબતો (૩) અને (૭) હેઠળના ઉમેરાઓની પુષ્ટિ કરવાના હદ સુધી જ પડકાર્યો નહોતો પરંતુ બાબત (૧) હેઠળ સુધારાના જથ્થા અંગે અને બાબતો (૬), (૭) અને (૯) ના સંદર્ભમાં પુનઃનિર્ધારણ અંગે આકારણી અધિકારીને આપવામાં આવેલા નિર્દેશને પણ પડકાર્યો હતો. વધુમાં, અપીલકર્તાએ કલમો ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી હેઠળ વ્યાજ લાદવાની પુષ્ટિને પણ પડકારી હતી.

સીઆઈટી(એ) ના હુકમને અનુસરીને, આકારણી અધિકારીએ તારીખ ૧૭.૧૧.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા બાબત (૧) ના સંદર્ભમાં આકારણી વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩ માટેના આકારણી હુકમમાં સુધારો કર્યો અને સીઆઈટી(એ) દ્વારા ૨૬ કરવામાં આવેલા ઉમેરાઓ બાદ કર્યા. આવકની પુનઃગણતરી રૂ. ૧૨,૧૬,૩૦૩ અને તેના પરનો કર રૂ. ૬,૫૬,૦૪૨ કરવામાં આવ્યો. કલમો ૨૪૩એ, ૨૪૩બી અને ૨૪૩સી હેઠળ આવક પર વ્યાજ લાદવામાં આવ્યું હતું. અપીલકર્તા દ્વારા અગાઉ ચૂકવવામાં આવેલી રકમ જમા આપ્યા પછી, બાકી લેણી રકમ તરીકે રૂ. ૨૩,૦૪૪.૦૦ ની ગણતરી કરવામાં આવી હતી.

ત્યારબાદના તારીખ ૨.૧.૧૯૯૮ ના હુકમ દ્વારા, આકારણી અધિકારીએ કલમો

૨૪૩એ, ૨૪૩બી અને ૨૪૩સી હેઠળ વ્યાજ લાદવાનું ૨૬ કર્ચુ કારણ કે ડિરેક્ટર જનરલ (આઈટી) એ તે દરમિયાન, તારીખ ૩૧.૧૦.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા વ્યાજ માફ કરવાનો નિર્દેશ આપ્યો હતો. અપીલકર્તાએ તારીખ ૧૭.૧૧.૧૯૯૭ ના હુકમ દ્વારા ગણતરી કરાચેલી અને તારીખ ૨.૧.૧૯૯૮ ના રોજ સુધારેલી રકમ તારીખ ૩૧.૩.૧૯૯૮ પહેલાં ચૂકવી દીધી હતી.

જ્યાં સુધી આકારણી અધિકારી દ્વારા પુનઃનિર્ધારણ માટે ૨૬ કરાચેલા તે ઉમેરાઓનો સંબંધ હતો, ત્યાં સુધી અપીલકર્તાએ વિભાગની ગણતરી સ્વીકારી લીધી હતી અને આ સંદર્ભે તારીખ ૨૬.૧૨.૧૯૯૮ નો પત્ર આકારણી અધિકારી સમક્ષ દાખલ કર્યો હતો. આકારણી અધિકારીએ આ સ્વીકૃતિ નોંધી અને તારીખ ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ ના હુકમ દ્વારા અપીલકર્તાની કુલ આવકની પુનઃગણતરી કરી. જો કે, ડીજીઆઈટીના હુકમ છતાં, આકારણી અધિકારીએ કલમો ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી હેઠળ વ્યાજ લાદ્યું. અપીલકર્તા દ્વારા ચૂકવવામાં આવેલી રકમ જમા આપ્યા પછી, આકારણી વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩ માટે કર જવાબદારી રૂ. ૨૨,૦૫,૯૨૫ નક્કી કરવામાં આવી હતી. તારીખ ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ ના હુકમમાં માંગણીની રકમ "સાથે સામેલ ડિમાન્ડ નોટિસ અને ચલણ મુજબ" ચૂકવવાનો નિર્દેશ પણ આપવામાં આવ્યો હતો. કલમ ૨૭૧(૧)(સી) હેઠળ ફોજદારી કાર્યવાહી અલગથી શરૂ કરવામાં આવી હતી. આકારણી અધિકારી દ્વારા ઊભી કરાચેલી માંગણી અપીલકર્તાઓ દ્વારા પૂર્ણ કરવામાં આવી નહોતી.

અપીલકર્તાએ તારીખ ૨૮.૧.૧૯૯૯ ના રોજ આકારણી વર્ષ ૧૯૯૨-૯૩

ના સંદર્ભમાં અધિનિયમની કલમ ૮૮ હેઠળ પોતાનું ડિક્લેરેશન દાખલ કર્યું. સીઆઈટી(એ) જેઓ આ યોજના હેઠળ નિયુક્ત સત્તાધિકારી હતા, તેમણે તેમના તારીખ ૨૬.૨.૧૯૯૯ ના હુકમ દ્વારા અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલ ડિક્લેરેશન નકારી કાઢ્યું. નકારવા માટે ત્રણ કારણો આપવામાં આવ્યા હતા:

“૧. ઉપર જણાવેલ હકીકતો પરથી જણાય છે તેમ ૩૧.૩.૧૯૯૮ ના રોજ કોઈ બાકી રકમ અસ્તિત્વમાં નથી

૨. પેનિંગ હોવાનું કહેવાતી અપીલ વ્યાજ લાદવા અંગે છે, જે માફ કરવામાં આવી છે. તેથી, કોઈ વિવાદ નથી

૩. જે બાકી રકમનું સમાધાન માંગવામાં આવ્યું છે તે તારીખ ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ ના રોજ ઊભી કરાયેલી વર્તમાન માંગણી સાથે સંબંધિત છે જે અગાઉની બાકી માંગણી કરતાં સંપૂર્ણપણે અલગ છે.”

અપીલકર્તાએ હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિટ અરજી દ્વારા સીઆઈટી(એ) ના હુકમને પડકાર્યો. હાઈકોર્ટે ઉપર જણાવેલ સીઆઈટી(એ) ના પહેલા અને બીજા કારણોને માન્ય રાખીને રિટ અરજી ફગાવી દીધી. હાઈકોર્ટે ઠેરવ્યું કે અપીલકર્તાનું ડિક્લેરેશન યોગ્ય રીતે નકારી કાઢવામાં આવ્યું હતું કારણ કે માંગણી સ્વીકારી લેવામાં આવી હતી અને ડીજીઆઈટી દ્વારા વ્યાજ માફ કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો હોવાથી કોઈ કર બાકી નહોતી.

અમારા મતે, સીઆઈટી(એ) તેમજ હાઈકોર્ટ બંને ઉપર ટાંકેલી કલમ

૮૭(એમ) હેઠળની વ્યાખ્યા સિવાય 'કર બાકી' વાક્યપ્રયોગના અર્થઘટન પર આગળ વધ્યા છે. આ કેસમાં, તારીખ ૩૧.૩.૧૯૯૫ ના રોજ એટલે કે ૩૧.૩.૧૯૯૮ પહેલાં મૂળ આકારણી હુકમ દ્વારા કરપાત્ર રકમનું નિર્ધારણ થયું હતું. સીઆઈટી(એ) ના હુકમને અનુસરીને તારીખ ૧૭.૧૧.૧૯૯૭ અને ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ ના હુકમો દ્વારા આ નિર્ધારણમાં સુધારો કરવામાં આવ્યો હતો. તારીખ ૩૧.૧૨.૧૯૯૮ નું નિર્ધારણ એ યોજનાના હેતુઓ માટે નવી આકારણી નહોતી પરંતુ તારીખ ૨૯.૩.૧૯૯૬ ના આકારણી હુકમ દ્વારા કરાયેલા મૂળ 'નિર્ધારણ' નો સુધારો હતો. એ બાબત નિર્વિવાદ છે કે જ્યારે ડિક્લેરેશન દાખલ કરવામાં આવ્યું ત્યારે સુધારેલી માંગણી અપીલકર્તા દ્વારા ચૂકવવામાં આવી નહોતી. સુધારેલી માંગણી સ્વીકૃતિના પરિણામે છે કે અન્યથા તે કલમ ૮૭(એમ) ના હેતુઓ માટે સુસંગત વિચારણા નથી. આ કલમ પોતે યોજનાના હેતુઓ માટે સ્વીકૃત માંગણી અને અન્ય કોઈપણ માંગણી વચ્ચે આવો કોઈ ભેદ પાડતી નથી. કલમ ૮૭(એફ) 'વિવાદિત કર' ની વ્યાખ્યા "કોઈપણ પ્રત્યક્ષ કર કાયદા હેઠળ કોઈ આકારણી વર્ષના સંદર્ભમાં નિર્ધારિત અને ચૂકવવાપાત્ર કુલ કર પરંતુ જે કલમ ૮૮ હેઠળ ડિક્લેરેશન કરવાની તારીખે વણચૂકવાયેલ રહે છે" તરીકે આપીને આ સ્થિતિને સમર્થન આપતી જણાય છે. "નિર્ધારિત" શબ્દ એ પ્રક્રિયા દ્વારા ગુણવત્તાયુક્ત થતો નથી કે જેના દ્વારા નિર્ધારણ કરવામાં આવે છે.

જો કે, કલમ ૮૭(એમ) હેઠળની તમામ "કર બાકી" યોજનાના લાભ માટે હકદાર નથી. જો કર બાકીના સંબંધમાં કોઈ અપીલ વગેરે પેન્ડિંગ ન હોય, તો કલમ ૯૫(૧)(સી) હેઠળ યોજનાનો લાભ ઉપલબ્ધ નથી. જો કોઈ અપીલ

વગેરે પેઢિંગ હોય, તો અપીલના સંભવિત પરિણામ પર સવાલ ઉઠાવવાનું કામ નિયુક્ત સત્તાધિકારીનું નથી, કે ન તો હાઇકોર્ટ માટે એવું ઠેરવવાનું છે કે અપીલ "બનાવટી", "બિનઅસરકારક" અથવા "નિરર્થક" હતી જેમ કે તેણે ઠેરવ્યું છે. કોઈપણ સંજોગોમાં, તારીખ ૩૧મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૮ ના રોજ ઊભી કરાયેલી સમગ્ર માંગણી માટે અપીલકર્તા દ્વારા સંમતિ આપવામાં આવી હતી તેવું ઠેરવવામાં હાઇકોર્ટે ભૂલ કરી હતી. ૩૧મી ડિસેમ્બર, ૧૯૯૮ ના રોજ માંગણીની ગણતરી કરતી વખતે આકારણી અધિકારીએ માત્ર તે જ બાબતોનો સમાવેશ કર્યો નહોતો કે જે સીઆઈટી(એ) દ્વારા પુનઃનિર્ધારણ માટે મોકલવામાં આવી હતી, અને જે અપીલકર્તા દ્વારા સ્વીકારવામાં આવી હતી, પરંતુ તે બાબતોનો પણ સમાવેશ કર્યો હતો જે સીઆઈટી(એ) દ્વારા પુષ્ટિ કરવામાં આવી હતી જે સ્વીકારવામાં આવી નહોતી અને ટ્રિબ્યુનલ સમક્ષ અપીલનો વિષય હતી. આમ કલમો ૨૩૪એ, ૨૩૪બી અને ૨૩૪સી હેઠળ વ્યાજ લાદવાનો પ્રશ્ન અને ઉપર સંદર્ભિત બાબતો (૩) અને (૭) ના સંદર્ભમાં નિર્ધારણ, હાઇકોર્ટના મતે પણ અપીલનો વિષય હતો. તેથી કેસની હકીકતોમાં, એવું કહી શકાય નહીં કે કલમ ૯૫(૧)(સી) ના અર્થમાં તે બાબતોને લગતી કર બાકીના સંબંધમાં કોઈ અપીલ પેઢિંગ નહોતી.

અપીલકર્તાઓનો કેસ અધિનિયમના પ્રકરણ ૪ હેઠળ વિચારણા માટેના માપદંડોને ઔપચારિક રીતે પૂર્ણ કરતો હોવાથી, અમે હાઇકોર્ટનો હુકમ રદ કરીએ છીએ. જે હુકમ દ્વારા યોજના હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલ ડિક્લેરેશન નકારી કાઢવામાં આવ્યું હતું તે રદ કરવામાં આવે છે અને સામાવાળાઓને

આજથી આઠ અઠવાડિયાના સમયગાળામાં અધિનિયમની કલમ ૮૮ હેઠળ અપીલકર્તા દ્વારા દાખલ કરાયેલ ડિક્લેરેશન પર વિચારણા કરવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવે છે.

શરૂઆતમાં જણાવ્યા મુજબ, ત્રણેય અપીલોની હકીકતો હકીકતલક્ષી રીતે સમાન છે. સમાન કારણોસર, દરેક અપીલમાં ડિક્લેરેશનો નકારતા નિયુક્ત સત્તાધિકારીના હુકમો સમાન નિર્દેશો સાથે રદ કરવા પડશે. તેથી તમામ ત્રણેય અપીલો ખર્ચ અંગેના કોઈપણ હુકમ વિના મંજૂર કરવામાં આવે છે.

અપીલ મંજૂર કરવામાં આવી.

This judgment has been translated using an AI-assisted translation tool.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====